

Onderzoeksrapport

Jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping

Nederland

Inleiding

Voor u ligt het onderzoeksrapport met betrekking tot de situatie van Nederlandse jongeren en de ontwikkelingen op het gebied van het katholieke geloof in Nederland. Dit document behandelt een aantal analyses die gevraagd zijn door het Vaticaan in het kader van de vijftiende Algemene Bisschoppensynode die in 2018 wordt gehouden met het thema 'Jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping'.

Doel van het onderzoek

Het onderzoek omvat zowel kwantitatieve als kwalitatieve analyses van de situatie in de Nederlandse kerkprovincie. De resultaten van het onderzoek moeten (aanzetten tot) antwoorden op de onderzoeksvraag naar de leefwereld van jongeren en hoe de Rooms-Katholieke Kerk bij hen aansluiting kan vinden om ze een relatie te kunnen laten aangaan met Jezus Christus.

Opbouw van dit document

De hoofdstukken 1, 2 en 3 bevatten de antwoorden op de vragen zoals deze door het Vaticaan zijn opgesteld. Ze voldoen aan de aanwijzingen zoals deze zijn gesteld om het document aan te leveren

Bronnen

De bronnen die voor dit rapport werden geraadpleegd, zijn zo veel mogelijk direct als voetnoot ingevoegd. Aan dit document hebben de volgende organisaties een bijdrage geleverd: de zeven bisdommen van Nederland, Centraal Bureau voor Statistiek (CBS), Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR); alle priester- en diakenopleidingsinstituten in Nederland.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
1. Statistische gegevens.....	4
2. Interpretaties van de situatie.....	5
3. Best practices	14

1. Statistische gegevens

Kerncijfers Nederland	
Aantal inwoners in Nederland	16.979.120 ¹
Geboortecijfer	172.500 ²
Aantal en percentage katholieken in Nederland	3.882.000 (dat is 22,9% van de bevolking in 2015) ³
Gemiddelde leeftijd (in de laatste 5 jaar) waarop er voor de Nederlandse wet getrouwd wordt.	Tussen 2012 -2016: Man: 37,3 en vrouw: 34,1 ⁴
Aantal jongeren in NL (16-29) en hun hoofdactiviteiten.	2.946.971 (dat is 17% van de Nederlandse bevolking) ⁵ Daarvan is ⁶ : <ul style="list-style-type: none"> • 62,6% werkend • 60,8% studierend • 3,5% werkzoekend • 8,7% niet bezig met studie of baan
Ontwikkelingen op het gebied van roepingen	
Gemiddeld aantal starters per jaar aan de priesteropleidingen	3,5
Gemiddelde leeftijd van starters aan de priesteropleidingen	26
Gemiddeld aantal novicen per jaar	25
Gemiddelde leeftijd van novicen	Tussen 30 en 50 jaar
Gemiddeld aantal rooms-katholieke huwelijkssluitingen	Tussen 2011 – 2015: 2320 huwelijken

1 CBS (2017). *Bevolking kerncijfers*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

[http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296ned&D1=0-51&D2=0,10,20,30,40,50,\(l-1\)-l&VW=T](http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296ned&D1=0-51&D2=0,10,20,30,40,50,(l-1)-l&VW=T)

2 CBS (2017). *Geboorte; kerncijfers vruchtbaarheid, leeftijd moeder, regio*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37201&D1=0-6&D2=0,85,127,167,725&D3=0,2,7,12,17,22,27-28&VW=T>

3 Kaski (2017). *Onderzoek. Aantal katholieken per 31 december*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

http://www.ru.nl/kaski/onderzoek/cijfers-rooms/virtuele_map/katholieken/

4 CBS (2017). *Huwen en partnerschapsregistraties; kerncijfers*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37772ned&D1=0-34,41-53&D2=0,5,10,15,20,25,30,35,40,45,50,55,62-66&VW=T>

5 CBS (2017). *Bevolking; geslacht, leeftijd en burgerlijke staat, 1 januari*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=7461BEV&D1=0&D2=a&D3=1-27,101-105,121-123,131&D4=l&HD=110621-1139&HDR=T,G3,G1&STB=G2>

6 In de leeftijd van 15-27 jaar zijn in 2015: 2.512.000 jongeren. 1.573.400 daarvan zijn werkzaam, waarvan 847.800 tevens regulier onderwijs volgt. In totaal volgen 1.527.900 jongeren het regulier onderwijs. Het totaal aantal jongeren dat ingeschreven staat als werkzoekende bedraagt: 88.900. 258.500 volgt geen onderwijs en heeft geen baan, daarvan staat 39.300 ingeschreven als werkzoekende. Bron: CBS (2017). *Arbeidsmarktsituatie jongeren (15 tot 27 jaar); regio (indeling 2016)*. Verkregen op 28 augustus 2017 via:

<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83663ned&D1=0&D2=a&D3=0-2&D4=a&D5=a&D6=0,6-17&D7=l&VW=T>

2. Interpretaties van de situatie

Het Vaticaan heeft een vragenlijst opgesteld die in het voorjaar van 2017 in de Nederlandse bisdommen is verspreid. De vragenlijsten zijn vervolgens behandeld door de diocesane jongerenwerkers en het pastorale kader van de parochies. Ook jongeren zelf zijn bij de vragenlijst betrokken. In tenminste twee bisdommen zijn bijeenkomsten houden om de vragen samen met de jongeren te behandelen.

De vragenlijst voor de jongerenbijeenkomsten is begin juli 2017 opgevolgd door een aanvullend online surveyonderzoek onder jongeren.

Doelstelling

Het doel van de uitkomsten van de vragenlijsten is de kerkelijke organen te helpen bij het verwoorden van hun begrip van de wereld van jongeren en om na te denken over hun ervaring op het gebied van de begeleiding van roepingen, met het oog op het verzamelen van informatie voor het opstellen van het werkdocument of *Instrumentum laboris*.

a. Jongeren, de Kerk en de maatschappij

1. Op welke manier luistert de Kerk naar de leefwereld van jongeren?

In alle ontvangen antwoorden klinkt, voor wat betreft de mogelijkheid van luisteren naar de leefwereld van jongeren, als eenduidige visie dat de Kerk de opdracht heeft op zoek te gaan naar jongeren, aanwezig te zijn in hun leefwereld, met een luisterende houding, en met de taak om het Evangelie te verkondigen op een zodanige wijze dat het jongeren aanspreekt. Toch zijn er duidelijk verschillen zichtbaar in de mate waarin men denkt hierin succesvol te zijn.

Er zijn pastorale teams die kansen zien om diverse initiatieven om jongeren te bereiken te ontplooiën. Meestal heeft jongerenwerk binnen deze teams een specifieke plaats en/of aandacht, soms zelfs in de vorm van een portefeuillehouder. Deze pastorale teams laten geslaagde voorbeelden zien van het slaan van de brug tussen de Kerk en de leefwereld van de jongeren, en dat geeft hen vertrouwen.

Ook is duidelijk dat dit lang niet bij alle pastorale teams het geval is. Sommige teams ervaren over het algemeen een zeker ongemak bij het benaderen van jongeren. Zij zien dat een groot deel van de priesters en kerkelijke vrijwilligers worstelen met de huidige jongerencultuur. Zij zien een duidelijk kloof tussen de wereld waar de mensen van de kerk bezig zijn en de leefwereld van de jongeren in deze samenleving. Pastores uit meerdere parochies melden dat zij weinig persoonlijke gesprekken met jongeren hebben; het contact vindt vooral plaats in de marge van kerkelijke activiteiten en zij worstelen er mee hoe om te gaan met de huidige jongerencultuur.

Concrete voorbeelden waarop de Kerk in Nederland luistert naar de leefwereld van jongeren:

1. Door zelf in de (leef)wereld van jongeren aanwezig te zijn, bijvoorbeeld het bezoek aan scholen, en de gesprekken met leerkrachten, en via het studentenpastoraat.
2. Het actief zijn op het internet en m.n. sociale media.
3. Diverse jongerenactiviteiten waarbij vaak viering, catechese en ontmoeting in één bijeenkomst worden gecombineerd of tenminste één aspect daar van aanwezig is: ontmoetingen tijdens bezinnende en meer actieve activiteiten van misdienaars en acolieten, het leiden van en participeren in bijbelgroepen, jongerengroepen, catechesegroepen, jongerenkoren, jongerenreizen, kampen, diaconale jongerenactiviteiten, bijeenkomsten ter voorbereiding op het Sacrament van het H. Vormsel, vervolgbijeenkomsten naar aanleiding van Wereldjongerendagen. Hierin vindt men tevens de gelegenheid voor (pastorale) gesprekken met jongeren.

4. Door aandachtig te zijn naar jongeren die naar de Kerk komen of participeren in haar liturgische en diaconale diensten; waarbij sommigen aangeven dat het mysterie van de Eucharistie door de jongeren te weinig wordt begrepen en beleefd.
5. Door ze verantwoordelijkheid te geven en de mogelijkheid te bieden om talenten in te zetten. d.m.v. een jongerenplatform, zij organiseren mede de diocesane activiteiten en geven input voor het jaarplan en beleid.

2. Wat zijn vandaag de dag de belangrijkste uitdagingen en de meest significante kansen voor jongeren in uw land?

Uitdagingen:

- We zien een geseculariseerde wereld waar God naar de achtergrond verbannen is en atheïsme en de 'eigen ik' dominant lijken te zijn. Daarnaast hebben jongeren weinig van het katholieke geloof meegekregen van hun ouders. Over God en Zijn Liefde mag nauwelijks nog gesproken worden in de maatschappij, geloof is een privéaangelegenheid geworden. Religieuze jongeren die zoekend zijn, zijn kwetsbaar en het vraagt van hen veel moed om door te zetten, zeker nu zij een minderheid zijn geworden.
- De cultuur legt de nadruk op maakbaarheid van je eigen geluk en dus ligt er een grote druk op het maken van goede keuzes. Dit wordt versterkt door de hoge mate van materialisme en consumptiedrang. Echter worden ze overspoeld door keuzemogelijkheden qua geloof, spiritualiteit, levensbeschouwing, sport, vrienden, muziek, werk, educatie aanbod e.d. De grote vrijheid maakt het doen van keuzes moeilijk; er is een vrees om opties uit te sluiten. Jongeren hebben het daardoor druk, ervaren keuzestress. Door het overspoeld worden aan keuzemogelijkheden qua geloof, spiritualiteit, levensbeschouwing wordt er subjectiever naar de verkondiging van de waarheid gekeken. Ze binden zich vaak ook niet aan één groep of vereniging, maar houden alle opties open.
- De toenemende digitale wereld veroorzaakt ook een druk om constant online en beschikbaar te moeten zijn, contacten worden oppervlakkiger en het leven zit vol met veel prikkels en informatie. Sociale media zorgen ook voor groepsdruk: zonder social media "hoor je er niet bij", je "moet" wel mee doen. Tevens worden op die social media slechts foto's en verhalen van de "perfecte wereld" getoond, waardoor jongeren de druk voelen altijd een perfect en interessant leven te moeten leiden. Jongeren moeten zich staande zien te houden in een wereld die oordeelt in een voortdurende status van ranking.
- Zo wordt de gerichtheid op economie en prestatie als een cultuurkenmerk genoemd. De nadruk ligt op studeren en carrière maken. Op school, maar ook in de werksfeer, is er een grote drang naar perfectie en de gestelde eisen worden steeds hoger. Er heerst tegelijkertijd een grote onzekerheid over het vinden van een gepaste opleiding en een plek op de arbeids- en huizenmarkt en een passende partner. Werkloosheid neemt weliswaar af, maar veel jongeren krijgen slechts tijdelijke contacten voor 2 jaar, en moeten dan weer op zoek naar een andere baan. Dit zorgt voor onzekerheid over de toekomst en beperkingen in het opbouwen van financiële zekerheid.
- De maatschappij biedt volop vrijheid en keuzemogelijkheden aan als het gaat om drank, drugs en andere verleidingen. Daarnaast maken ze zich zorgen over de diverse oorlogen, terreur(dreiging) en de daaruit voortvloeiende angsten.
- De Kerk heeft voor de meeste jongeren een suf en saai imago, "out of touch" met de huidige tijd en haar uitdagingen, met veel interne problemen (sluitingen van kerken, misbruik). De relevantie van de Kerk en het geloof is moeilijk te communiceren in een wereld waar de meeste jongeren toch al gelukkig (menen te) zijn.

Kansen:

In de verwoording van de uitdagingen voor de jongeren worden ook de kansen genoemd:

- Er zijn tal van mogelijkheden om jongeren kennis te laten maken met de traditie van de Kerk op alle gebied (liturgie, catechese, diaconie) zonder hen iets op te dringen, uitnodigend en laagdrempelig.
- Er zijn tal van mogelijkheden om jongeren kennis te laten maken met de diversiteit van de maatschappij (maatschappelijke stages, contacten met gehandicapten, ouderen, daklozen en armen) en om ze te helpen bij zingevingsvragen (helpen die te verwoorden, helpen erover na te denken).
- Er zijn ook groepen jongeren die weinig vooringenomen zijn als het gaat om de Kerk. Men staat open voor haar boodschap, zonder vooroordelen, als men die maar authentiek brengt.
- jongerenactiviteiten, kloosterbezoeken, Wereldjongerendagen, terugkomdagen, jongerendagen en diaconale jongerenactiviteiten kunnen aan hedendaagse jongeren de hoognodige ruimte bieden om het Evangelie te ontdekken en het te leren leven.
- Discipelschap oftewel met jongeren op weg gaan om ze leerling te maken van Jezus werpt zijn vruchten af. Dit is vaak kleinschalig, maar steeds weer blijkt dat het jongeren helpt om hun weg met God te vinden en te groeien in geloof en in hun persoonlijke ontwikkeling. Denk hierbij aan de nieuwe bewegingen en initiatieven waar dit gebeurt (Focolare, Emmanuel, Broeders van St. Jan, Follow Me, Life Teen, Foyer de Chartié, Dominicannessen, etc.)
- De moderne sociale media bieden ook kansen voor het informeren van jongeren over het Evangelie, over roeping en over levensgeluk. Ook meerdere jongerenactiviteiten maken gebruik van sociale media om jongeren te bereiken en te verzamelen.
- Als de jongeren eenmaal geëngageerd zijn vragen zij om hen meer verantwoordelijkheid toe te vertrouwen. De jongere generatie is vaak creatiever in het bedenken van nieuwe initiatieven en vormen van kerk-zijn, zonder het orthodox katholieke geloof en haar ritens los te laten.

3. Welke soorten en plaatsen van bijeenkomsten voor jongeren - geïnstitutionaliseerd- of anderszins - zijn een groot succes in de Kerk, en waarom?

Vrijwel in het hele land zien we dat een combinatie van leren (catechese), vieren, dienen (diaconie) en gemeenschap/ontmoeting het beste werkt. Veelal bevatten activiteiten dan ook altijd minstens twee van deze elementen, maar meestal nog meer. De aantrekkingskracht ligt voor jongeren, zo wordt toegelicht, in de authenticiteit van de persoonlijke inzet, het serieus nemen van geloofsleer en kerkelijke liturgie, de benaderbaarheid van de betreffende priester en de inzet van sociale media. Andere plaatsen en elementen die nog genoemd zijn o.a. plaatsen waar jongeren stilte kunnen vinden, waar jongeren kunnen debatteren over het geloof en oecumene.

- Veruit het meest worden er activiteiten genoemd die de Lokale gemeenschap overstijgen. Dit zijn ondersteunende impulsen aan lokale groepen die als belangrijkste factor worden gezien.
- Dit biedt jongeren de mogelijkheid om gelijkgestemden (soms zelfs wereldwijd) te ontmoeten, uit de dagelijkse sleur te stappen en tijd te maken voor zichzelf, om intensief met geloof bezig te zijn en dit in gemeenschap met andere jongeren verder te ontdekken en verdiepen. Veel genoemde activiteiten zijn: Wereldjongerendagen (WYD), Taizé, bedevaarten, The Passion (hedendaagse vertaling van de kruisweg), de Stille Omgang (processie in Amsterdam rondom het eucharistisch wonder in 1345)
- Lokale en regionale activiteiten zoals Vormselvoorbereiding in de vorm van een kampweekend en/of vormseldag, processies, kerstviering, jongerenkoren, theaterproducties, jongerengroepen gericht op diaconale activiteiten (M25-groepen) e.d.

- Activiteiten georganiseerd door congregaties zoals Kloosterweekenden. Specifiek worden er nog genoemd initiatieven van de Blauwe Zusters ('School of vocation') en de Broeders van Sint Jan ('Meet the monk')
- Diverse activiteiten vanuit nieuwe bewegingen en initiatieven. Specifiek wordt nog genoemd: KISI-Kids (een internationale groep kinderen, jongeren en volwassenen die met liederen en musicals op weg gaan om de Blijde Boodschap van Jezus naar de mensen te brengen.)
- In het rijtje succesvolle initiatieven komen telkens ook de maandelijkse diocesane jongerenbijeenkomsten Tour of Faith voor (waarin de bisschop een eucharistieviering, een geloofsgesprek en een maaltijd aanbiedt, telkens in een andere parochie en met meestal de lokale jongerengroep als gastheer) en initiatieven van de Blauwe Zusters ('School of vocation') en de Broeders van Sint Jan ('Meet the monk'). Het belang van authenticiteit van persoonlijke inzet wordt ook genoemd bij bezoeken die jongeren brengen aan de Zusters van Moeder Teresa, waarbij zij zien dat er werkelijk dak- en thuislozen zijn én dat er gelovigen zijn die zich vanuit hun geloofsovertuiging voor deze mensen inzetten.

4. Welke soorten en plaatsen van bijeenkomsten voor jongeren, geïnstitutionaliseerd of anderszins, zijn een groot succes buiten de Kerk, en waarom?

- Vele malen wordt 'The Passion' genoemd. De omroepen EO en KRO organiseren jaarlijks op Witte Donderdag een muzikale verbeelding van het Lijdensverhaal met behulp van Nederlandstalige songs en artiesten in The Passion.
- Verder worden muziek- en dance festivals en sportevenementen genoemd als succesvolle bijeenkomsten buiten de Kerk. Pinkpop trekt elk jaar 60.000 mensen, waaronder het grootste deel jongeren. Maar ook de sportevenementen trekken elk weekend honderdduizenden jongeren. Muziek lijkt hier de verbindende factor en men vermoedt dat het beleven van plezier, het behoren tot een groep en het ontsnappen aan de dagelijkse sleur een belangrijke rol spelen.
- Wij denken ook aan initiatieven waarbij aan de naaste wordt gedacht zoals Serious Request (dit is een jaarlijks terugkerende actie van de Nederlandse radiozender NPO 3FM waarbij jaarlijks enkele miljoenen worden ingezameld voor projecten van Het Nederlandse Rode Kruis) en de stille tochten naar aanleiding van ingrijpende gebeurtenissen zoals aanslagen en moord, waarbij in stilte wordt gelopen om indringende collectieve ervaring van schrik en afschuw te kunnen uiten en delen
- Sommige katholieke jongeren zoeken ook protestants-christelijke en evangelische activiteiten op zoals jongerendagen, festivals en bijeenkomsten en (aanbiddings)concerten van nationale en internationale christelijke kerken en muziekbands.
- Het algemeen uitgaansleven zoals discotheek, waar jongeren lol hebben met elkaar, 'uit hun dak kunnen gaan', kunnen experimenteren met relaties aangaan, grenzen aftasten (bijvoorbeeld met alcoholische drank).

5. Wat vragen jongeren in de huidige tijd nu echt aan de Kerk in uw land?

- In de wereld vol chaos is het voor de Kerk de uitdaging om een tegengeluid te laten horen met rust, stilte, gemeenschap, acceptatie, duidelijkheid, vol liefde en waarin God en Jezus centraal staan. Een plaats waarin jongeren antwoord krijgen op zingeving en levensvragen
- Daarnaast hebben jongeren behoefte aan authentieke, jonge voorbeelden in geloof, in de gemeenschap en daarbuiten.

- Het is belangrijk voor jongeren dat ze in de Kerk authentieke aandacht en liefde voor God, voor Jezus, voor de heiligen, voor sacraliteit in de liturgie bemerken. Ze komen niet naar de Kerk voor iets wat ze elders beter kunnen krijgen, maar zoeken sterke authentieke, ja radicale religieuze beleving. Die radicaliteit is belangrijk, niet bang zijn om de Leer van de Kerk te verkondigen en over de waarheid te spreken, ook als dat oncomfortabel is. Jongeren hebben honger naar de waarheid.
- M.b.t. de gemeenschap zoeken ze naar contact en authentiek beleefde liefdevolle blijvende relaties. Ze willen een jonge gemeenschap, waarin jongeren en de generatie(s) boven hen zich thuis voelen. Ook 1-op-1 begeleiding (door leken, mensen die naast hen staan), maar ook met elkaar. Jongeren willen weten dat ze gezien, gekend en bemind worden en dat we geen angst hebben om in hen te investeren!
- Bovendien willen jongeren zich serieus genomen voelen in hun talenten, opvattingen, ideeën, etc. Ze willen zich niet laten betuttelen, maar meedenken en – doen. Het is een uitdaging hun talenten te ontdekken, in te zetten en te helpen ontwikkelen. Geef ze zo snel mogelijk een verantwoordelijkheid die ze aankunnen. Jongeren de kans geven om dingen op “hun manier” te doen, zoals bijv. het gebruik van de nieuwe media, etc.
- M.b.t. de zending is het goed dat de Kerk laat zien waar ze - nationaal en Internationaal - voor staat. Dit zou de Kerk meer mogen uitdrukken in daden.
- Jongeren zijn ook op zoek naar een serieuze en positieve uitleg over geloofsleer, gelovig leven en de liturgie van de Kerk, waarin ruimte is om te ontdekken.

6. Welke mogelijkheden bestaan er in uw land voor jongeren om deel te nemen aan het leven van de kerkelijke gemeenschap?

Participatie kan:

- In de traditionele rollen als misdienaar, lector, bestuur, leiding bij nevendiensten en catechese projecten, muziek/koor etc.
- In de kerkelijke gemeenschap: jongerenvieringen, jongerenkoren, diaconale groep, reizen, diaconale M25 groepen.
- Bij parochie overstijgende activiteiten: zomerkampen, vormingsweekenden, jongerenplatform, diocesane jongerenprogramma's , studentenpastoraat.
- Bij religieuze en nieuwe bewegingen die jongeren regelmatig uitnodigen voor religieuze en culturele activiteiten, diaconale projecten, gebedsbijeenkomsten, bezoeken, etc.

Velen geven ook aan dat er behoorlijk wat mogelijkheden zijn voor jongeren om deel te nemen aan het leven van de kerkelijke gemeenschap, maar dat zij anderzijds ook moet erkennen dat dit jammer genoeg op veel plaatsen ook ontbreekt (of te weinig wordt ingezet) om verschillende redenen (vergrijzing, polarisatie, te veel intern gericht) waardoor de werkelijke betrokkenheid van jongeren bij de kerkelijke gemeenschap minimaal is.

7. Hoe en op welke manier wordt er contact gezocht met jongeren die niet in een kerkelijke omgeving komen?

Door priesters, diakens, religieuze en pastoraal werkers aanwezig te laten zijn:

- Op scholen en universiteiten via studentenpastoraat, via de docenten godsdienst-levensbeschouwing te interesseren voor (sociale en/of evangeliserende) projecten en stages. Door het benoemen van hoogleraren en gastdocenten aan openbare universiteiten die jongeren kennis laten maken met de katholieke intellectuele traditie. Door ze uit te nodigen voor een rondleiding door de Kerk. Door activiteiten te organiseren rondom zingevingsvragen.

- Via internet , sociale media (Youtube, Facebook en Twitter) en via de reguliere media als tv, radio (KRO-NCRV),
- Door zelf in de niet-kerkelijke omgeving aanwezig te zijn, actief aanwezig zijn in de plaatselijke gemeenschap. Meedoen in de actualiteit, op hangplekken (straat pastoraat), op feesten en festivals (evangelisatiegroepen). Het oprichten van of als geestelijk verzorger aanwezig zijn in katholieke jongerenorganisaties, zoals katholieke scouts.
- Door diaconaal betrokken te zijn bij de maatschappij en daarbij samenwerken met andere (niet religieuze) organisaties. Te denken valt aan uitgaansdagen voor kinderen uit gezinnen met een zeer smalle beurs; activiteiten voor tienermoeders, georganiseerd door de P.C.I. en via het project M25.
- Door de katholieke jongeren te motiveren en toe te rusten om over hun geloof spreken met hun peers (evangeliseren), en de aangesprokenen dan uit te nodigen voor activiteiten en ontmoetingen in de kerkelijke context, georganiseerd door parochies, bewegingen, religieuzen, etc.
- Verder worden een enkele keer mogelijkheden genoemd van straatacties (zoals kaarsjes uitdelen bij het jongerenprogramma van de Stille Omgang)

b. Pastorale roepingen-programma's voor jongeren

8. Hoe worden gezinnen en gemeenschappen betrokken bij de onderscheiding van roepingen van jongeren?

- Velen geven aan dat er op parochieel niveau gezinnen en gemeenschappen niet tot onvoldoende betrokken worden bij de onderscheiding van roepingen van jongeren. Waar het gebeurt is het aan de randen van de voorbereiding en viering en blijft de aandacht beperkt tot gebed in de vieringen en soms in preken.
- Verder zien we dat er vooral binnen het jongerenwerk en gezinswerk op diocesaan niveau in persoonlijke gesprekken en pastorale begeleiding de onderscheiding van roeping (ook in de brede zin van het woord) een plaats krijgt. Vooral tijdens gezinsbijeenkomsten, zomerkampen, jongerenweekends, vormelingendag en soms bij parochiële familie-activiteiten.
- Er zijn ook zeker regio's waar een uitgebreid netwerk is van mensen die bidden voor roepingen, waar sprake is van een roepingenplatform, met vertegenwoordigers van parochies, religieuzen en nieuwe bewegingen. Deze organiseert bezoeken van priesters en religieuzen aan allerlei activiteiten van het gezinspastoraat. Ook wordt er bekendheid gegeven aan de jaarlijkse Oriëntatiedag van de Priester- en Diakenopleiding waar de geloofsgemeenschap als geheel betrokken wordt bij het belang van roepingen voor de Kerk.
- Verder zien we dat er binnen de nieuwe bewegingen en gemeenschappen ook veel aandacht is voor onderscheiding van roeping.

9. Hoe dragen scholen en universiteiten of andere onderwijsinstututen (maatschappelijke of kerkelijke) bij aan de vorming van jongeren voor wat betreft de onderscheiding van hun roeping?

Over het algemeen spelen scholen en universiteiten in meerdere mate een actieve rol bij de beroepskeuze en in mindere mate bij de onderscheiding van de roeping. Op de plaatsen waar aandacht is voor de onderscheiding van roeping gebeurt dit middels gastlessen door priesters, religieuzen en (leken)missionarissen, door goede lessen catechese en levensbeschouwing, evangeliserende projecten, bezoeken en rondleiding door de Kerk en/of een actief studentenpastoraat. Echter zijn de mogelijkheden om hieraan aandacht te geven afhankelijk van de school en docenten en vindt dit veelal plaats binnen een seculiere, multireligieuze omgeving.

10. Op welke manier houdt u rekening met de culturele veranderingen die een resultaat zijn van de ontwikkeling van de digitale wereld?

De pastorale teams zijn zich ervan bewust dat de leefwereld van jongeren getekend wordt door de veelheid aan informatie, diverse levensopvattingen en levenswijzen waarmee zij via internet en de sociale media geconfronteerd worden. Niet iedereen slaagt erin om digitale media in te zetten, maar waar het wel gebeurt blijft dit in de meeste gevallen beperkt tot het zenden van informatie (nieuwsbrief, artikelen, aankondigingen, p.r.) via de site of sociale media. In enkele antwoorden klinkt bovendien dat soms juist jongeren bewust worden ingeschakeld om deze digitale informatiekkanalen vorm te geven. Op deze wijze kunnen zij zich concreet inzetten voor de Kerk van de toekomst.

11. Hoe kunnen de Wereldjongerendagen of andere nationale en internationale evenementen onderdeel worden van de gewone pastorale praktijk?

Pastorale teams noemen als positieve elementen die zouden kunnen bijdragen:

- Als vanuit een parochie een lid van het pastoraal team als begeleider van een groep mee gaat met een Wereldjongerendagen-reis, dan levert dit na afloop positieve en blijvende contacten op met de deelnemende jongeren.
- Positieve ervaringen zijn er ook als een parochie na afloop van Wereldjongerendagen vervolgonthoetingen organiseert waarin de jongeren elkaar kunnen blijven ontmoeten, en hun geloof kunnen blijven verdiepen.
- Een mogelijkheid zou zijn om binnen het pastoraal team één pastor, religieus of leek de verantwoordelijkheid te geven voor het jongerenpastoraat en deze mee laten gaan voor, tijdens en na de WJD. Iemand die hart heeft voor de jongeren en mee kan lopen op hun levensweg en hen kan begeleiden.
- Men zou de WJD en andere activiteiten/reizen niet moeten promoten en ervaren als een "losse, opzichzelfstaande activiteit", maar door gedegen en goed vormgegeven voor- en naprogramma deel te laten zijn van het gewone dagelijkse leven, iets wat al geruime tijd voor de reis begint en ook daarna wordt voortgezet

12. Op welke manier worden in uw bisdom aan jongeren vormende ervaringen meegegeven en hoe worden trajecten voor het roepingenpastoraat voor jongeren ontwikkeld?

Alhoewel er over het algemeen geen specifieke trajecten worden genoemd zijn er diverse vormende activiteiten waar roeping onder de aandacht komt, zoals verdiepingsdagen, bezinningsdagen/weekend in een klooster, leiderschapstrainingen, diaconale projecten, misdienaarsdagen, voorbereidende bijeenkomst(en) voor evenementen (bijvoorbeeld voor de Wereldjongerendagen), stille retraite, ontmoetingsactiviteiten met daarin vieringen en 'workshops' ter verdieping. Op veel van deze vormende activiteiten voor jongeren wordt gewezen op de mogelijkheid van persoonlijke begeleiding. Daarnaast spelen seminaries ook een belangrijke rol m.b.t. opendagen, persoonlijke gesprekken enz.

c. De begeleiders

13. Hoeveel tijd besteden priesters en andere verantwoordelijken voor de vorming aan persoonlijke geestelijke begeleiding van jongeren en op welke wijze voorzien zij daarin?

Over het algemeen vindt men dat er relatief weinig tijd aan wordt besteed en is het zeer wisselend per parochie. Als reden wordt genoemd dat er niet altijd jongeren zijn en dat priesters en andere leden van pastorale teams over het algemeen niet veel contact hebben met jongeren. Daar waar er wel contact is, probeert men hen bij het kerkelijk leven in de parochie te betrekken bijvoorbeeld door de jongeren aan te stellen als acoliet of als lector. Naast priesters zien we dat Jongerenwerkers zichzelf zien als de geestelijk begeleiders van de jongeren.

Plekken waar relatief veel tijd hieraan wordt gegeven zijn m.n. in het studentenpastoraat, persoonlijke gesprekken op evenementen, kampen en weekends, jongerenplatformen, jongerengroepen en tienergroepen. Ook meldt men dat priesters en religieuzen vanuit kloosters, congregaties en nieuwe bewegingen veel tijd steken in persoonlijke en geestelijke begeleiding van jongeren.

14. Welke initiatieven en opleidingstrajecten worden opgezet voor de begeleiders van roepingen?

De begeleiders van roepingen zijn de priesters, die hun eigen vorming in het seminarie hebben genoten. Uit de antwoorden van parochies komt naar voren dat priesters die deze begeleiding geven vooral werken vanuit eigen ervaring en naar eigen inzicht. Religieuzen hebben hier een eigen traject voor.

15. Welke persoonlijke begeleiding wordt er op seminaries aangeboden?

Begeleiding door rector, studierector, docenten, en spiritueel, naast *ad hoc* een psycholoog. Op alle priesteropleidingen zijn er naast de staf priesters voor persoonlijke begeleiding (spiritueel/geestelijk begeleider en biechtvader). Daarnaast zijn er stagebegeleiders en supervisors.

d. Specifieke vragen (Europa)

a. Hoe helpt u jongeren om met vertrouwen en hoop naar de toekomst te kijken, uitgaande van de rijkdom van de christelijke wortels van jongeren?

Meerdere malen wordt het belang genoemd aan het meegeven van de kernwaarden van het geloof. Dit wordt door sommigen verder uitgediept door de persoon van Jezus centraal te stellen met zijn liefde, verlossing en de uitdaging die Hij aan de jongeren stelt. De persoonlijke relatie met Christus en de kracht uit zijn aanwezigheid in m.n. de sacramenten van Eucharistie en Boete en verzoening zorgt voor een vertrouwvolle blik op de toekomst in het persoonlijke en professionele leven.

Anderen benadrukken juist het belang van de katholieke sociale leer. Hieronder verstaat men het geschapen moreel klimaat door de kerk, de menselijke waardigheid en de diaconale opdracht.

Kort gezegd wil men de jongeren tijdens hun zoektocht mee terug nemen naar de wortels van het geloof en het wezenlijke in het christendom, om van daaruit te bouwen aan hoop en vertrouwen in de toekomst.

b. Jongeren voelen zich vaak aan de kant gezet en buitengesloten door het politieke, economische en sociale systeem waarin zij leven. Hoe beluistert u dit kritisch potentieel en dit protest, zodat het kan worden omgevormd tot voorstellen en tot medewerking?

De bewering in deze vraag wordt door een heel aantal respondenten in twijfel getrokken. Het merendeel voelt zich gelukkig en de aanwezige protestgedachte bij jongeren is met name inherent aan identiteitsontwikkeling in de adolescentie.

Men ziet dat jongeren kritisch worden wanneer dingen niet oprecht of eerlijk verlopen (in hun ogen) of wanneer ze niet gehoord of serieus genomen worden. Concreet wordt er gesproken over de prestatiedrang om deel te kunnen nemen in het arbeidsproces en dat men zich soms buitengesloten voelt van de Kerk, doordat er een dichte en gesloten gemeenschap is, waarin men zich niet welkom en thuis voelt.

Als oplossing wordt vooral het belang van het luisteren naar de ervaringen en kritiek van de jongeren aangedragen. Om ze vervolgens te ondersteunen, erbij te betrekken, ze verantwoordelijkheid geven om er daadwerkelijk wat mee te kunnen doen.

c. Op welke niveaus functioneren de relaties tussen de generaties nog? Als zij niet meer functioneren, hoe kunnen zij gereactiveerd worden?

Algemeen gezien zou je kunnen zeggen dat er meer gelijkwaardigheid is tussen generaties dan enkele decennia geleden. Een van de redenen is het feit dat de ouders culturele morele opvattingen hebben die niet anders zijn dan die van hun kinderen. Een andere is het duurder worden van de studiefinanciering, of het stuklopen van een relatie⁷. Ondanks de goede relaties tussen (groot) ouders en kinderen/jongeren speelt het geloof en de Kerk in dit contact over het algemeen geen grote rol.

Wel noemen de pastorale teams verschillende activiteiten waarmee zij de relaties tussen de generaties willen versterken:

1. Zo worden in meerdere parochies familie-activiteiten georganiseerd, met als doel te bereiken dat binnen de gezinnen (en dus tussen de generaties) het gesprek over geloofsvragen (meer) ruimte krijgt.
2. Ook worden in meerdere parochies diaconale jongerenactiviteiten georganiseerd waarbij jongeren voor ouderen bijvoorbeeld een maaltijd bereiden of een gezellige middag organiseren.

In catechetische en diaconale jongerenactiviteiten worden soms gelovigen uitgenodigd om met de jongeren te spreken over hoe zij het geloof in hun leven vorm geven. In deze gesprekken wordt een brug geslagen tussen de generaties. Ook waar jongeren zelf op bezoek gaan bij bijvoorbeeld Zusters van Moeder Teresa en geraakt worden door de wijze waarop zij hun roeping vormgeven ontstaat contact over generatiegrenzen heen.

Ten slotte kan genoemd worden dat bij jongerenactiviteiten vaak vrijwilligers actief zijn die van (iets) hogere leeftijd zijn dan de deelnemende jongeren. In het meemaken van de activiteit zelf ontstaat dan alweer een verbinding tussen de generaties.

⁷ CBS (2016). *Jongeren blijven langer bij ouders thuis*. Verkregen op 28 augustus 2017 via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/27/jongeren-blijven-langer-bij-ouders-thuis>

3. Best practices

1. Noem de belangrijkste vormen van pastorale activiteiten die betrekking hebben op de begeleiding en het onderscheiden van roepingen in uw situatie.

Door de pastorale teams worden de volgende pastorale activiteiten genoemd:

1. Persoonlijke gesprekken die in sommige parochies bewust en expliciet worden aangeboden als vervolg op jongerenactiviteiten.
2. Diocesane jongerenbijeenkomsten en met name jongerenweekenden, bedevaarten e.a projecten en cursussen.
3. Initiatieven van religieuzen, zoals kloosterdagen e.d.
4. Oriëntatiedagen van Priester- en Diakenopleidingen.
5. Het bezoeken van basis- en middelbare scholen door priesters en religieuzen.

2. Enkele voorbeelden

Samuel-project

- **Beschrijving:** We hebben als bisdom een aantal jaren het *Samuel-project* van Kardinaal Martini van Milaan gedraaid, met als inhoud enerzijds bijeenkomsten van in roeping geïnteresseerde jongeren aan de hand van een *lectio divina* en anderzijds een regelmatig persoonlijk gesprek met een begeleider. Het werd georganiseerd door de afdeling roepingenpastoraat van het bisdom en gedragen door priesters en religieuzen.
- **Analyse:** De theoretische basis is het jongeren helpen de Geest van God te onderscheiden door het lezen en bemediteren van de H. Schrift, en die in contact te brengen met de ervaringen van alle dag, zodat de bewegingen van de H. Geest in de ziel worden opgemerkt en onderscheiden, om dan in uitwisseling en persoonlijke gesprekken die uitwerking van de H. Geest in het eigen hart uit te diepen en kerkelijk te laten bevestigen.
- **Evaluatie:** Meerdere jongeren hebben op die manier hun roeping tot het religieuze leven gevonden. Overigens werd ook de roeping tot het stichten van een gezin ontdekt.

Kerstmaaltijd van barmhartigheid

- **Beschrijving:** Jongeren verzorgen voor dak- en thuislozen uit de stad een Kerstmaaltijd om met hen samen Kerst te vieren. Dit is een activiteit die jongeren zelf bedacht, opgezet en uitgevoerd hebben (onder begeleiding).
- **Analyse:** Na een welkom kwam een dakloze spreken over zijn ervaringen en wat anderen (en de Kerk) daarin voor hem betekent hebben. Vervolgens gaf één van de jongeren in een verdiepende inleiding aan waarom het belangrijk is om deze activiteit te ondernemen vanuit geloof en Bijbel (Mt. 25) en wat wij kunnen betekenen voor anderen. Hierbij lag de nadruk op 'Niet alleen helpen, maar ze behandelen als gelijkwaardige en vrienden met ze worden' en ze een echte Kerstsfeer mee te geven. Vervolgens gingen ze aan de slag: 47 jongeren kookten, maakten kerstpakketten (met eigen en vooraf verzamelde inhoud) en brachten de ruimte in Kerstsfeer om dak- en thuislozen een mooie Kerstmaaltijd te bezorgen. Tijdens het diner waren er 35 dak- en thuislozen te gast en ontstonden er mooie gesprekken tussen hen en de jongeren. Daarnaast werden er nog 37 Kerstpakketten bij het straatpastoraat bezorgd, zodat de dak- en thuislozen die daar naar de viering op Eerste kerstdag kwamen ook een Kerstpakketje meekregen. Tot slot werd er opgeruimd en teruggeblikt op de activiteit, wat dit met jongeren doet (tijdens de activiteit en in het dagelijks leven).

- *Evaluatie*: De jongeren hebben vrijheid en verantwoordelijkheid gekregen om dit op te zetten en hebben daarmee andere jongeren en dak- en thuislozen een bijzondere dag gegeven. Diaconale activiteiten geven de jongeren handen en voeten om hun geloof in de praktijk te brengen. Door hier een inhoudelijk inleiding bij te geven en samen achteraf te reflecteren bracht dit bij jongeren zeker bewustwording op stand en kan het voor andere keuzes in hun leven zorgen. Deze activiteit heeft de jongeren een positieve ervaring met de Kerk gegeven, waarbij zelf concreet aan de slag konden gaan met het hun geloof.

Tour of Faith

- Deze activiteit is interessant en relevant omdat deze (1) probeert de positieve ervaringen van de internationaal georganiseerde Wereldjongerendagen vast te houden (dat in de antwoorden als hét voorbeeld van een geslaagd jongerenevent naar voren komt) en (2) daarbij werkt volgens een model dat door meerdere pastorale teams als aantrekkelijk voor jongeren is benoemd: vieren, catechese en ontmoeting in één gecombineerde activiteit.
- Maandelijks vindt Tour of Faith plaats. In een parochie van het bisdom, steeds weer ergens anders, vindt op een zondagmiddag een eucharistieviering plaats, gevolgd door een geloofsgesprek en afgesloten door een eenvoudige maaltijd. Uniek aan Tour of Faith is dat deze jongerenactiviteit altijd plaatsvindt in aanwezigheid van en rond de diocesane bisschop.
- Bij Tour of Faith is regelmatig biechtgelegenheid, tweemaal per jaar wordt bovendien in het kader van Tour of Faith een viering van barmhartigheid met biechtgelegenheid georganiseerd, zodat jongeren een priester kunnen kiezen om werk te maken van gewetensvorming in het licht van Gods barmhartigheid, en zo mogelijk te beginnen aan een traject van geestelijke leiding.
- Gastheer is doorgaans een jongerengroep of jongerenkoor van de parochie waar Tour of Faith plaatsvindt. De bisschop is telkens hoofdcelebrant en ook verzorgt hij het geloofsgesprek waarbij regelmatig gelovigen worden uitgenodigd om te vertellen hoe zij het geloof in hun leven handen en voeten geven.
- Met een zekere regelmaat is ook de rector van het Centrum voor Priester- en Diakenopleiding aanwezig om met de jongeren in gesprek te gaan over roeping. Verder zijn religieuzen aan het woord gekomen, vrijwilligers van de Sant'Egidio beweging, organisatoren van de Wereldjongerendagen-reis, en anderen. In het programma is volop mogelijkheid voor uitwisseling en gesprek.